

Hry a získané chování

- Typy her
- Mateřské a rodičovské chování
- Vývoj sociálního chování
 - vtiskávání a jeho fáze,
 - facilitace,
 - instinktivní atrofie,
 - habitace,
 - vyhasínání podnětu,
 - zvyšování a snižování podnětového prahu v praxi
- Latentní učení

Hra

Hra je nejvýraznějším projevem štěněčích nezralého věku sloužící k dozrávání instinktivního chování, jeho doplňování a k učení.

- **Solitární hry** jsou zaměřeny na hru s hračkou nebo jakýmkoli jiným předmětem, pokud psovod psu hračku neposkytne.
- **Náhražkové hry** se objevují u psů s nedostatkem možností ke hrám (honba za ocasem, tkalcování – běhání sem a tam na řetěze, lízání až kousání vlastních nohou až sebepoškozování se)
- **Sociální hry** -hry se sourozenci, ve smečce, s psovodem.

Hra je typickým projevem zejména štěňat, dospělí psi si však rovněž často hrají. U štěňat má hra zejména význam jako příprava a trénink na běžné činnosti, zatímco dospělí psi mají zájem jen o určité hry a za určitých okolností. Nebude si hrát pes, který není v dobré psychické kondici (např. je vystrašený, rozzlobený) nebo je fyzicky indisponován (je unavený, má hlad). Pro hru je obecně příznačné experimentování, pes zkoumá vlastnosti předmětu nebo reakce partnera, se, který'm si hraje. Hry můžeme rozdělit na solitární, náhražkové a sociální.

Solitární hry jsou hry bez partnera, pes si hraje s předmětem. U psů jsou méně časté, jako srnečkové zvíře preferuje hru s partnerem. Tyto hry se rekrutují z okruhu loveckého chování a předmět nahrazuje kořist.

K **náhražkovým hrám** se pes uchyluje v případě, že partnera nemá, je sám a nudí se. Nejtypičtější je známé honění se za vlastním ocasem.

V případě sociálních her musí být přítomni minimálně dva jedinci. Výzva ke hře se projevuje širokou škálou gest od drobných hopsavých poskoků vrtění ocasu a sklánění přední části těla k zemi až po hravý útok.

Emoce (pocity)

Stejně jako člověk je i pes schopen prožívat různé emoce (strach, hněv, zuřivost, radost, náklonnost apod.). Emoce dělíme na kladné (libé, příjemné) a záporné (nelibé, nepříjemné) a dále na krátkodobé a déletrvající, Krátkodobé trvají několik

sekund až minut. Bývají velmi výrazně projevované a snadno proměnlivé. Déletrvající trvají několik hodin až dnů, Pomalu se mění a hůře se určují. V případě déletrvající emoce je třeba pečlivě zvážit všechny okolnosti. Psi při změně psovoda nebo prostředí mohou být emočně naladěni určitým směrem, takže normálně vyrovnaný pes se může jevit jako melancholický či plachý nebo naopak agresivní.

Projevy emocí jsou různorodé. Strach může pes vyjadřovat aktivním nebo pasivním způsobem. Při pasivním způsobu pes znehybní, často v pozici připomínající podřízenost, má-li pes čas ji zaujmout. Od projevu pasivní podřízenosti se projevy strachu liší hlavně absencí nastavování břicha a hrdla, protože pasivní podřízeností pes blokuje případné agresivní jednání jiného psa (nebo i člověka), při projevech strachu pes agresí předpokládá. Proto se snaží zaujmout pozici vleže na břiše, zranitelné partie má přitisknuté k zemi, nebo se aspoň přikrčí. Při aktivním způsobu pes uhýbá, utíká nebo útočí. Strach je okamžitá reakce na bezprostřední hrozbu.

Úzkost je emoce bez přímé příčiny a trvá zpravidla dlouhodobě. Projevuje se plachostí a nejistotou a konkrétní příčina nemusí být jasná.

Radost projevuje pes při hře, vítání pána apod. Pes se natahuje, hlavu zvedá směrem k partnerovi, pokládá uši k hlavě, vrtí ocasem. Je popisován i "úsměv psa", kdy pes otvírá tlamu a zvedá (nikoliv krčí) horní pysk. Pes může radost projevovat rovněž pobíháním, poštekáváním, výzvou ke hře apod.

Náklonnost udržuje vztahy mezi členy smečky a charakterizuje také vztah psa k majiteli nebo psovodovi. Náklonnosti chybí rys altruismu (sebeobětování), nikdy proto nepřekoná pud sebezáchovy. Pokud někdy dochází ke zranění nebo úmrtí psa při obraně psovoda, je to proto, že pes nedokáže posoudit následky. Jedná tak, jak mu bylo vštípeno při výcviku, kde pes z modelových situací vychází pravidelně jako vítěz.

Agresivita je emoce, která spouští agresivní chování. Může být útočná nebo obranná. Jejím projevem je vrčení, ohrnování pysků, pohled upřený do tváře protivníka, snaha opticky se zvětšit (zdvížený ocas, zježená srst).

Od agresivity je nutné odlišit **loveckou náruživost**, která se projevuje štěkáním psa, kňučením, tlama se otvírá do široka bez ohrnování pysků, pes se snaží o aktivní pohyb vpřed (směrem ke kořisti) nebo aspoň přešlapuje na místě

Mateřské chování

Mateřské chování začíná přípravou na porod. Tato fáze je vedena hormony a instinkty. U feny, která již rodila, se přidávají zkušenosti z předchozích porodů. Typické je stavění hnízda, prokousnutí placenty, překousnutí pupeční šňůry a olizování mláděte. Teprve nyní začíná pravé mateřské chování. To je vyvolané vizuálními vjemy: buclatost, nemotornost, pach a hlasové projevy mláděte. Požírání placenty přispívá k navázání velmi úzkého mateřského vztahu. U vícečetného nefungují u psů individuální vazby. Fena rozlišuje buď jedno mládě, nebo celý vrh. Úroveň a síla mateřského chování je dána stupněm vývoje narozených mláďat (slepota, hluchota, špatná termoregulace). Tím se vysvětluje silný mateřský pud fen.

Tři fáze:

- **těsná vazba (0-14. den)** - iniciátorem všech kontaktů je matka: olizuje, kojí, masíruje
- **Ambivalence (3. -4. týden)** - iniciátorem vazby jsou již i štěňata: vyžadují kojení, následují matku.

V uzavřené smečce se podílí na výchově i samec.

- **uvolňovací vazba od 6. týdne** - začleňování štěňat do fungující hierarchie smečky (odstav)

Porucha mateřského chování se může projevit v obou extrémech:

- **hypofunkce** - snížená či odmítaná péče o mláďata (nahrazuje chovatel)
- **hyperfunkce** - zvýšená až přehnaná péče (silné stisky, neustálé přenášení, neúměrné olizování)

Získané neboli naučené chování

Základním geneticky zakódovaným vybavením každého jedince jsou instinkty. Učením se instinkty doplňují a pozměňují. Základním krokem učení je vtiskování. Aby mohlo proběhnout, musí k němu dojít ve správný čas v tzv. **kritické neboli senzitivní periodě**. Je-li tato perioda promeškána, nemůže již vtiskávání proběhnout.

- vtisknutí obrazu - Zapamatování si rodičů bez ohledu na to, zda jsou biologičtí nebo jiného druhu.
- vtisknutí sexuálního partnera
- vtisknutí sociální - je nejdůležitější pro soužití psa

období vtiskávání u psů není přesně časově omezeno, ale pohybuje se někde mezi 3. a 12. týdnem života.

Nedostatečné vtiskávání je příčinou tzv. **kotcového syndromu**. Tento stav je neměnný, trvalý a nezvratný (ireversibilní).

FACILITACE - je usnadnění průběhu vývoje instinktivního chování výchovou a výcvikem. Je to proces dlouhodobý.

HABITUACE - je návyk na specifický podnět (vlak). Je známkou ukončené facilitace

INSTINKTIVNÍ ATROFIE - vzniká tehdy, kdy vrozené instinkty nebyly dále rozvíjeny v procesu vtiskávání.

ZVYŠOVÁNÍ PODNĚTOVÉHO PRAHU - je třeba navodit tehdy, kdy pes není dostatečně motivován.

SNIŽOVÁNÍ PODNĚTOVÉHO PRAHU - uplatňuje se u silných aktivních psů pro dosažení větší pozornosti a soustředění

VYHASÍNÁNÍ PODNĚTU - je typem nežádoucí habituace. Jedná se o zpětný návrat do soustředěnosti při pozvolném pracovním útlumu.

Vtiskávání – viz otázka č. 2.